

TEISĖS AKTO PROJEKTO DALYKINIO VERTINIMO PAŽYMA

PAŽYMA Nr. NV- 2022-09-06		DĖL ŠEIMYNŲ ĮSTATYMO PAKEITIMO ĮSTATYMO IR VAIKO TEISŲ APSAUGOS PAGRINDŲ ĮSTATYMO 14 STRAIPSNIO PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTŲ		
ĮSTATYMO PROJEKTAS Nr.: TAP-22-969(3) TAIS-22-4972(5)		Rengėjas	Svarstyta	Siūloma
Įtraukta į artimiausią Seimo sesiją	Taip (numatoma svarstymo Seime data – spalio)	Socialinės apsaugos ir darbo ministerija	TAP 2022-08-30	Svarstyti: ☐ TAP ☐ LRV pasitarimas ☒ LRV posėdis (A dalis)

DALYKINIS VERTINIMAS	Siūlomos pagrįstos priemonės, kurios padės išspręsti nustatytą problemą	Taip
	Siūlomas sprendimas pagrįstas įrodymais (duomenimis, faktine informacija)	Taip
	Teisės akto projektas parengtas laikantis Vyriausybės darbo reglamento reikalavimų dėl derinimo subjektų, terminų, projekto lydimosios medžiagos	Taip
	Teisėkūros procesas buvo įtraukus, užtikrinant tinkamą suinteresuotų asmenų informavimą ir dalyvavimo sąlygas	Taip
TEISINIS VERTINIMAS – TEISĖS GRUPĖS PASTABOS	☐ Esminės ☐ Vertinamojo / tikslinamojo pobūdžio ☐ Redakcinio pobūdžio ir (ar) teisės technikos ☒ Pastabų nėra	

PROJEKTO TIKSLAS	Skatinant vaikų globą (rūpybą) artimoje šeimoje aplinkoje ir šeimynų plėtrą, palaipsniui didinti šeimynos dalyvio išlaikymo pajamų dydį; patobulinti šeimynų veiklos reguliavimą (sudaryti galimybę šeimynai, kurioje globojami (prižiūrimi) daugiau kaip 6 vaikai, turėti ne 2, bet 3 dalyvius; numatyti galimybę tapti dalyviu ne tik šeimynos steigėjo sutuoktiniui ar pilnamečiui vaikui, bet ir bet kuriam kitam kartu su juo gyvenančiam vyresniam nei 21 m. asmeniui, atitinkančiam vaiko globėjui (rūpintojui) keliamus reikalavimus ir kt.); suderinti įstatymų nuostatas su CK pakeitimais.
SPRENDŽIAMA PROBLEMA	<ul style="list-style-type: none">Šeimynos finansavimas yra neadekvatus, lyginant su kitomis vaiko globos (rūpybos) formomis (pvz., budinčio globotojo, laikinai savo namuose prižiūrinčio krizėje atsidūrusius likusius be tėvų globos vaikus, ar bendruomeniniams vaikų globos namams skiriamomis lėšomis), todėl būtina jį didinti. Vieno vaiko globa šeimynose savivaldybei kainuoja beveik dvigubai mažiau, nei bendruomeniniuose vaikų globos namuose. Budinčiam globotojui, jei jis prižiūri 3 vaikus, mokamas atlygis per mėn. taip pat yra dvigubai ar daugiau didesnis, nei mokama šeimynos dalyviui, nors šeimynose globojami 4–8 vaikai ar daugiau, jei globojami broliai, seserys.Šeimynų įstatymo (Įstatymo) nuostatas reikia suderinti su CK pakeitimais, tuo pačiu atsisakant besidubliuojančių, kituose įstatymuose įtvirtintų nuostatų.

POREIKĮ KEISTI REGULIAVIMĄ INDIKUOJANTYS SUBJEKTAI IR (AR) ŠALTINIAI	DUOMENYS / ĮRODYMAI
---	----------------------------

<ul style="list-style-type: none"> ✓ Suinteresuotų grupių interesai ✓ Praktinės taikymo problemos ✓ Teisinio reguliavimo nesuderinamumas 	<ul style="list-style-type: none"> • Statistikos departamento duomenimis, šalyje gyvena 498,3 tūkst. vaikų. Iš jų – 6,3 tūkst., kuriems nustatyta globa (rūpyba): apie 4,4 tūkst. vaikų (70 proc.) globojami šeimose; apie 0,3 tūkst. – šeimynose (3 proc.); apie 0,2 tūkst. – globos centruose (pas budinčius globotojus) (3 proc.); apie 1,4 tūkst. (22 proc.) – vaikų globos namuose (įskaitant ir bendruomeninius vaikų globos namus). • Šiuo metu veikia 54 šeimynos (28 savivaldybėse), su 78 dalyviais. Jose globojami 273 vaikai. Šeimynų dalyvių išlaikymas savivaldybėms per metus vidutiniškai kainuoja apie 795 600 eurų. • Valstybės kontrolė audito metu pagal savivaldybių pateiktus duomenis yra nustačiusi, kad 1 vaiko globa šeimoje / šeimynoje 2021 m. kainavo 6 kartus mažiau nei institucijoje (vaikų globos ir bendruomeniniuose vaikų globos namuose – 18,6 tūkst. Eur, šeimoje / šeimynoje – apie 3 tūkst. Eur). Globai šeimose / šeimynose skirta beveik 3 kartus mažiau lėšų nei vaikų globos įstaigoms (atitinkamai 11,9 ir 34,5 mln. Eur). • Nuo 2014 m. yra vykdoma institucinės vaikų globos pertvarka, kuria siekiama, kad visos iki tol sukurtos vaikų globos institucijos būtų pertvarkomos ar jų atsisakoma, tuo pačiu metu daugiau investuojant į pagalbą šeimai ir vaikams bei skatinant alternatyvių institucijoms globos (rūpybos) formų kūrimą ir plėtrą. • Pagal Įstatymą šeimynų dalyviui garantuojamos ne mažesnės negu 1,1637 MMA dydžio pajamos (849,5 eurų), nepriklausomai nuo šeimynoje globojamų vaikų skaičiaus (finansuoja savivaldybės iš savo biudžetų lėšų). Tuo tarpu minimalus atlygio budinčiam globotojui dydis, neatsižvelgiant į faktiškai prižiūrimų vaikų skaičių, – ne mažesnis kaip 1 MMA (730 eurų). Šį atlygį budintys globotojai gauna ir laukimo periodu (kai neprižiūri nė vieno vaiko). Papildomai už kiekvieną faktiškai prižiūrimą vaiką budinčiam globotojui mokama po 0,5 MMA (365 eurų). Jei prižiūri neįgalų vaiką, arba kūdikį ar paauglį, jam papildomai mokama 0,75 MMA (547,5 eurų). Jei budintis globotojas prižiūri 3 vaikus, jo mėnesinis atlygis siekia 1825 – 2372 eurų. Socialinių paslaugų priežiūros departamento (SPPD) duomenimis, 1 vaiko socialinė globa bendruomeniniuose vaikų globos namuose, kuriuose gyvena 6–8 vaikai, vidutiniškai kainuoja 1 655 Eur / mėn. Šeimynoje asmenys dirba visą parą ir be poilsio dienų, o bendruomeniniuose vaikų globos namuose darbuotojai dirba pagal DK, turėdami atostogas ir poilsio dienas. • Lietuvos šeimynų asociacija yra ne kartą atkreipusi dėmesį į neadekvatų šeimynos dalyvio pajamų dydį, praktines Įstatymo taikymo problemas ir pasiūliusi šeimynų veiklos skatinimo priemones: didinti šeimynos dalyvio išlaikymo pajamų dydį, šeimynos dalyvių skaičių, numatyti galimybę dalyviu tapti ne tik šeimynos dalyvio sutuoktiniui, bet ir kitam kartu gyvenančiam asmeniui, pvz., buvusiam rūpintiniui ar steigėjo seseriai, broliui. Taip būtų išspręsta problema, kai vienintelis šeimynos dalyvis suserga, o kitas kartu gyvenantis asmuo negali atstovauti globojamo vaiko interesams ugdymo ar sveikatos priežiūros įstaigose. • CK (2021-12-23 įstatymo Nr. XIV-888 redakcija, įsigalioja 2022-07-01) numatyta, kad vaiko globėju (rūpintoju), įskaitant ir šeimyną, gali būti skiriamas asmuo, kuris Vyriausybės patvirtintuose Vaiko globos organizavimo nuostatuose nustatyta tvarka yra tinkamai pasirengęs globoti (rūpinti) vaiką; asmuo, norintis tapti vaiko globėju (rūpintoju), valstybinei vaiko teisių apsaugos institucijai turi pateikti kartu gyvenančių vyresnių kaip 16 m. asmenų rašytinį sutikimą. Šios ir kitos nuostatos nederą su Įstatymo nuostatomis.
---	---

SIŪLOMOS PROBLEMOS SPRENDIMO PRIEMONĖS

Rengėjų pasiūlytos priemonės iš dalies yra tikslingai nukreiptos į pagrindinių įvardytų problemų (pvz., neadekvatus ir nepakankamas šeimynų finansavimas) sprendimą ir, veiksmingai jas įgyvendinus, tikėtinas teigiamas poveikis.

Siūloma pakeisti Šeimynų įstatymą (dėstoma nauja redakcija):

- 1) Padidinti šeimynos dalyvių išlaikymo pajamas. Nustatyti, kad nuo 2023-01-01 šeimynos dalyvio išlaikymo pajamų, finansuojamų iš savivaldybės biudžetų lėšų, dydis, jeigu šeimynoje yra 1 šeimynos dalyvis, negali būti mažesnis negu 2 MMA dydžio (1460 eurų), jeigu šeimynoje yra 2 šeimynos dalyviai, – ne mažesnis negu 1,5 MMA dydžio (1095 eurų), jeigu šeimynoje yra 3 šeimynos dalyviai, – ne mažesnis negu 1 MMA dydžio (730 eurų) (dabar – ne mažesnis nei 1,1637 MMA dydžio (849,5 eurų), nepriklausomai nuo globojamų vaikų skaičiaus). Nuo 2024-01-01 – jeigu šeimynoje yra 1 šeimynos dalyvis, negali būti mažesnis negu 3,5 MMA dydžio (2555 eurai), jeigu šeimynoje yra 2 šeimynos dalyviai, – ne mažesnis negu 2,4 MMA dydžio (1752 eurai), jeigu šeimynoje yra 3 šeimynos dalyviai, – ne mažesnis negu 1,8 MMA dydžio (1314 eurai).
- 2) Padidinti maksimalų šeimynos dalyvių skaičių iki 3 (dabar – 2), jei šeimynoje globojami daugiau kaip 6 vaikai, bei sudaryti galimybę tapti šeimynos dalyviu su šeimynos steigėju kartu gyvenančiam ne jaunesniam nei 21 m. asmeniui, davusiam rašytinį sutikimą juo tapti (dabar – tik sutuoktinis, o jei jo nėra, – kartu gyvenantis pilnametis vaikas).

<p>3) Suderinant su CK pakeitimais, nustatyti, kad šeimos steigėjas turi gauti kartu su juo gyvenančių vyresnių kaip 16 m. asmenų rašytinį sutikimą steigti šeimyną.</p> <p>4) Nustatyti, kad šeimos steigėjas (taip pat ir šeimos dalyvis) turi atitikti visus CK vaiko globėjui (rūpintojui) keliamus reikalavimus, atsisakant besidubliuojančių kituose teisės aktuose nustatytų reikalavimų. Taip pat atsisakyti šeimos pareigų, kurios dubliuoja CK ir Socialinių paslaugų įstatyme nustatytas pareigas bei palikti tik tas, kurios nėra apibrėžtos kituose įstatymuose.</p> <p>5) Nustatyti, kad savivaldybė per 1 mėn. turi pateikti rašytinį sutikimą dėl šeimos steigimo ir finansavimo. Savivaldybė gali priimti neigiamą sprendimą, jei poreikis likusius be tėvų globos vaikus globoti šeimose toje savivaldybėje yra patenkinamas.</p> <p>6) Patikslinti savivaldybių funkcijas ir nustatyti, kad savivaldybės, kurioje įsteigta šeima ar kurioje nustatyti likę be tėvų globos vaikai apgyvendinami šeimynoje, administracija turi su šeima per 10 darbo dienų sudaryti sutartį dėl vaiko socialinės globos finansavimo, o esant šeimos dalyvio rašytiniam prašymui, – ir dėl finansinės paramos šeimos naudojamam, nuosavybės teise valdomo nekilnojamojo turto, naudojamo šeimos veiklai, rekonstravimo ar remonto. Esant šeimos steigėjo prašymui, savivaldybė turi kompensuoti ir šeimos įsteigimo išlaidas.</p> <p>7) Patikslinti, kad šeimynoje gali būti globojami (rūpinami) ar laikinai apgyvendinami kitos savivaldybės teritorijoje nustatyti likę be tėvų globos vaikai tik esant savivaldybių administracijų tarpusavio rašytiniam sutarimui dėl tokių vaikų apgyvendinimo ir jų finansavimo užtikrinimo šeimynoje.</p> <p>8) Patikslinti, kad šeimynoje vaikai gali būti ne tik globojami (rūpinami), bet ir laikinai apgyvendinami (kai vaikas vaiko teisių apsaugos specialistų sprendimu skubiai paimamas iš jam nesaugios aplinkos) ir kt.</p> <p>Kartu teikiamas ir Vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymo pakeitimų projektas, kuriame siūloma atsisakyti apmokėjimo laikino apgyvendinimo paslaugą teikiančiam juridiniam asmeniui reguliavimo, kaip ne šio teisės akto reguliavimo dalyko.</p>	
Kitos svarstytos alternatyvios priemonės	Svarstyta alternatyva didinti šeimos dalyvių išlaikymo pajamas ne palaipsniui 2023 ir 2024 m., t.y. kasmet po tam tikrą dalį, bet iš karto. Tačiau to atsisakyta, įvertinus Lietuvos savivaldybių asociacijos siūlymus ir nuogąstavimus, kad savivaldybėms nebus galimybės iš karto taip ženkliai (3 k.) padidinti šių pajamų.

SPRENDIMO ĮGYVENDINIMO KAŠTAI	
Rengėjai yra pateikę papildomų savivaldybių lėšų poreikio paskaičiavimą, pateikdami informaciją kiek galėtų prireikti lėšų šeimynų dalyvių išlaikymo pajamoms didinti. Tačiau savivaldybėms papildomų lėšų neprireiks, nes skatinant alternatyvių institucijoms vaiko globos (rūpybos) formų (tokių kaip vaiko globa šeimynoje) plėtrą, mažes lėšų poreikis kelis kartus brangesnei vaiko globai (rūpybai) vaikų globos namuose.	
Papildomų lėšų poreikis	<p><u>Papildomų lėšų iš valstybės biudžeto poreikio nėra.</u></p> <p><u>Iš savivaldybių biudžetų šeimynų dalyvių pajamoms padidinimui reikėtų (jei nevertinti to, kad šiuo metu savivaldybių skiriamos lėšos vaikų globos namams finansuoti mažės ir bus perskirstomos vaikų globai šeimynose, šeimose):</u></p> <p>2023 m. – apie 361 tūkst. eurų;</p> <p>2024 m. – apie 773 tūkst. eurų.</p>
Ūkio subjektams, gyventojams, valstybės ir (ar) savivaldybių institucijoms ir įstaigoms sukuriama administracinė našta	<ul style="list-style-type: none"> Informacinių įpareigojimų šeimynoms apimtis nesikeičia, todėl administracinės naštos pokytis šioje srityje nenumatomas. Nustačius, kad šeimos steigėjo atitiktis bus vertinama kartu su atitiktimi CK vaiko globėjui (rūpintojui) taikomiems reikalavimams, šeimos steigėjui reikės gauti tik 1 išvadą (<i>dabar – 2</i>). Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybai nebereikės rengti 2 analogiškų išvadų, taip pat savivaldybei nebereikės perduoti šiai tarnybai šeimos steigėjo prašymo ir dokumentų (<i>šie dokumentai bus teikiami tiesiai tarnybai</i>). Todėl administracinė našta mažės.

SPRENDIMO ĮGYVENDINIMO NAUDOS	
Padidės šeimynų dalyvių atlygis, kas, tikėtina, paskatins šeimynų plėtrą ir mažins institucinės vaikų globos poreikį. Padidinus maksimalų šeimos dalyvių skaičių iki 3 (kai šeimynoje globojami daugiau kaip 6 vaikai), bus sudarytos galimybės šeimynai kokybiškiau vykdyti savo funkcijas, užtikrinant vaiko geriausius interesus.	
Kiekybiniai / kokybiniai duomenys, pagrindžiantys teigiamą projekto poveikį	<ul style="list-style-type: none"> Padidinus šeimos dalyvio išlaikymo pajamų dydį, atlygis šeimynos dalyviui bus priartintas prie būtinųjų globotojų gaunamo atlygio, tai paskatins steigti šeimynas, kurios sudarys likusiam be tėvų globos vaikui sąlygas augti šeimos aplinkoje. Mažės institucinės vaiko globos apimtys ir poreikis.

Visuomenės grupės, kurios pajaus teigiamą poveikį	<ul style="list-style-type: none"> • Šeimynų dalyviai (šiuo metu 78, bet jų skaičius, tikėtina augs) gaus didesnes pajamas. • Likę be tėvų globos vaikai turės daugiau galimybių augti šeimai artimoje aplinkoje, o ne vaikų globos institucijose.
---	--

SUINTERESUOTŲ ASMENŲ ĮTRAUKIMAS

Konsultacijos su visuomene nebuvo organizuotos, tačiau rengiant Įstatymo projektą, atsižvelgta į Lietuvos šeimynų asociacijos teiktus siūlymus dėl šeimynų veiklos tobulinimo ir finansavimo didinimo.

TEISĖS AKTO PROJEKTO DERINIMAS

Projektai be pastabų suderinti su Lietuvos šeimynų asociacija, Valstybine duomenų apsaugos inspekcija ir SPPD, patikslinti pagal TM, FM, EIM, Registrų centro, Lietuvos savivaldybių asociacijos, Vaiko teisių apsaugos kontrolieriaus įstaigos pastabas (suderinta darbo tvarka).

Projektai patikslinti pagal Vyriausybės kanceliarijos Teisės grupės 2022-06-07 išvadoje Nr. NV-1598 ir 2022-08-26 išvadoje Nr. NV-2478 bei Socialinės politikos grupės 2022-06-08 pažymoje Nr. NV-1631 ir 2022-08-26 pažymoje Nr. NV-2479 pateiktas pastabas, taip pat tarpinstituciniame pasitarime TM išsakytas pastabas (suderinta darbo tvarka).

PAŽYMĄ PARENGĖ	<i>Daiva Buivydaitytė-Garbštienė</i>
	<i>Vyriausybės kanceliarijos Socialinės politikos grupė, patarėja</i>